

Trettio år med svensk naturvård

På följande uppslag syns ett nedslag av händelser i svensk naturvård. Det är otroligt mycket som har hänt. Vi på Artdatabanken är stolta över att ha haft möjligheten och förmånen att vara med på den resan.

Längst ned på sidan finns ett litet urval av händelser från Artdatabankens historia.

1990-TAL

Floraväktarna

Floraväkten tar fart med stöd av Världsnaturfonden WWF. Idag samordnas väkteriet av Svenska Botaniska Föreningen på uppdrag av Artdatabanken, medan de regionala botaniska föreningarna koordinerar aktiviteter ute i länen. Sedan 2010 finns även ett faunaväktari där Artdatabanken är engagerad tillsammans med bland andra Naturskyddsföreningen, Sveriges Entomologiska Förening och Svensk Dagfjärilsövervakning. Det senaste tillskottet är ett marint faunaväktari i samarbete med sportdykare och 2020 är ett fungaväktari på gång.

1990

Rikare skog startar

Skogsstyrelsen inleder genom en studiekampanj ett decennium med en ny syn på skogen, där insikten om att skogar utarmas på biologisk mångfald växer sig allt starkare.

1990/1991

Första målen för miljöö

Riksdagen fastställer för första gången mål för hela miljöpolitiken.

5 JUNI 1992

Konventionen om biologisk mångfald

Konventionen om biologisk mångfald (CBD) antas på FN:s Rio-konferens. Konventionen syftar till bevarande och uthålligt nyttjande av den biologiska mångfalden, samt till en rättvis fördelning av resurser. FN-fördraget har 196 parter. Sverige skriver på konventionen vilket får stor påverkan på svensk naturvård.

1993–1998

Nyckelbiotoper

Skogsvårdsorganisationen inventerar nyckelbiotoper på småskogsbrukets marker. Stor- och mellanskogsbruket får eget ansvar att inventera. Åren 2001–2006 kompletteras inventeringen. Regeringen beslutar om en ny inventering 2017 men begreppet har lett till debatt och nya arbetsätt utreds. För att kunna sälja sitt virke är många skogsägare certifierade. Där ingår olika krav på naturhänsyn och skydd av nyckelbiotoper.

1993

Sverige får fyra nationalälv

Riksdagen beslutar att ge Torne älv, Kalixälven, Pite älv och Vindelälven ett stärkt skydd framförallt mot utbyggnad av vattenkraft.

1995

Skydd i EU-perspektiv

Sverige går med i EU och omfattas av EU:s nätverk för skydd av natur, Natura 2000. Områdena är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv och utses med stöd av fågel-direktivet från 1979 och habitatdirektivet från 1992.

1995

Planta Europa

Första konferensen för nätverket Planta Europa ges i Hyères, Frankrike. Man samarbetar och sätter paneuropeiska mål för att skydda växter och svampar. Artdatabanken är en av initiativtagarna.

1994

Nyckelpigespindel

Upptäckten av nyckelpigespindeln *Eresus sandaliatus* i Skåne är nog bland araknologer det mest uppseendeväckande fyndet de trettio senaste åren. Ganska ovanligt för en så spektakulär spindel.

1994

Boken Signalarter

En milstolpe för naturvården är Skogsstyrelsens skrift om arter som indikerar miljöer med höga skyddsvärden och skyddsvärd skog. Föregicks av Steget föres arbete med indikatorarter.

1994

"Landstudien" om biologisk mångfald

Naturvårdsverkets bok *Biologisk mångfald i Sverige. Monitor 22* är den första omfattande genomgången av tillståndet för Sveriges flora, fauna och ekosystem. Artdatabanken bidrog med fakta.

1993

Miljömål jämställs med produktionsmål i ny skogsvårdslag

Skyldigheten att avverka en viss andel äldre skog tas bort.

1995

Nordiska rådets miljöpris

För första gången delar Nordiska rådet ut ett miljöpris. Pristagare blir Torleif Ingelög för sitt engagemang och initiativ till Artdatabanken.

1995

CBM startar

För att leva upp till konventionen om biologisk mångfald ger riksda-gen SLU och Uppsala universitet i uppdrag att bilda Centrum för biologisk mångfald, CBM. De har sedan dess bland annat genomfört en rad större forskningsprogram och har initierat unika samarbetsproj-ekt. Sedan 2019 har SLU ensamt huvudmannskapet för CBM, som nu ingår i Institutionen Stad och land.

1996

Certifiering av skog startar i Sverige

Svenska intressenter initierar en svensk skogsbruksstandard enligt FSC. 1997 bildas det Svenska FSC-rådet som idag heter FSC Sverige. FN:s Rio-konferens pekar ut en riktning (skogsprinciper) men antar inte några överenskommelser eller bindande skyldigheter. Där för bildades Forest Stewardship Council som är ett marknadsdrivet sätt att främja hållbart skogsbruk.

1997

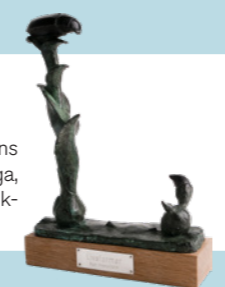
SLU får uppdrag av regeringen om miljöanalys

Fortlöpande miljöanalys (FOMA) blir en av SLU:s verksamhetsgrenar, vid sidan av forskning och utbildning. Riksskogstaxeringen som startade 1923 överfördes till SLU redan 1977.

1997

Nils Dahlbäck får naturvårdspriset

Han blir förste pristagare av Artdatabankens naturvårdspris och belönas för sin mångåriga, storartade och inspirerande gärning som folk-bildare och naturvårdare.

1999

Grunden till Svalan...

I "källaren" på Naturvårdsverket skapar Johan Nilsson grunden för ett databaserat "Allmänt rapportsystem för fåglar" vilket passade väl med Sveriges ornitologiska förenings tankar. Det kallades Svalan när det lanserades år 2000.

2002

Ängs- och hagmarksinventeringen

Fram till 2004 inventerar Jordbruksverket tillsammans med länsstyrelserna landets värdefulla ängs- och betesmarker. Motsvarande gjordes även 1987–1992. Sammanlagt inventeras 301 348 hektar varav 270 126 hektar bedöms som värdefulla marker.

2001

En samlad naturvårdspolitik

Regeringen formulerar en samlad och delvis förnyad naturvårdspolitik för att nå miljömålen. Man inriktar sig på dialog och lokal delaktighet, större samverkan, att stärka insatser i avtavs miljö och tätortsnära natur. Den sociala dimensionen vägs in. Inriktningen inkluderar också ett mer internationaliserat naturvårdsarbete.

2000

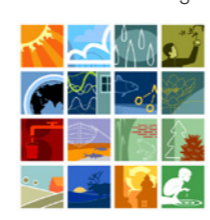
Personsökarens storhetstid

Minicall-tjänsten används av läkare och brandmän men det 20-siffriga numret utnyttjas också för att snabbt sprida information om sällsynta fåglar. Club 300 använde tjänsten för "Rixlarm" från sent 90-tal. Fynden blev synliga i Svalan och var en bidragande faktor till Svalans framgång.

1999

Mål för miljöarbetet

Riksdagen beslutar om 15 miljöövervakningsmål för att visa vägen mot en hållbar utveckling.

1999

Ny miljölag

Miljöbalken börjar gälla vilket ger en mer samordnad, bredad och skärpt miljölagstiftning. Biotoskyddsreglerna införs.

1999

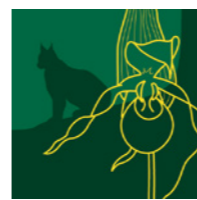
Kampanj för naturhänsyn i skog

Grönare Skog, en utbildnings- och informationskampanj om hur skogsbruket kan förena effektiv produktion med höga miljövärden, genomförs av Skogsvårdsorganisationen i bred samverkan med skogsnäringen och ideella organisationer.

2005

Mål för biologisk mångfald

Riksdagen antar ett 16:e miljöövervakningsmål – Ett rikt växt- och djurliv.

Jag vet ej ens rätt, huruvida världen utan olägenhet skulle kunna äga bestånd, om till och med blott en enda djurart där komme att saknas. (Carl von Linné i skriften "Om undran inför naturen" (citerades i Naturvårdsverkets förslag till nytt mål.)

2005

Ekosystemtjänster blir modeord

Användandet av ordet ekosystemtjänster tar fart efter rapporten *Ecosystems and human well-being* från den globala studien *Millennium Ecosystem Assessment*. Bidrar även Naturvårdsverkets rapport två år senare om "ekosystemansatsen" och en arbetsmetod som har sitt ursprung i CBD erkänner att människor är en del av ekosystemen och poängterar att alla berörda bör vara med när mål för förvaltning formuleras.

2005

Skyddsvärda skogar i Sverige

Naturvårdsverket tar fram en bild av mängden skyddsvärda skogar genom projektet "Frekvensanalys av Skyddsvärd Natur (FaSN) – värdekänor i skogsmark" i samverkan med Lantmäteriet, Artdatabanken och Skogsstyrelsen. Analyserna visar att värdekänor är ovanliga och högsta tätheten finns i norra Sverige och ofta utmed den fjällnära gränsen, länsgränser och i skärgårdsområden.

2006

Jordstjärnstryffel *Gastrum flexuosum*

Ej återfunnen sedan 2006 på sin enda kända växtplats i världen, i Mälardalen i Uppland.

2007

Rapportering om tillstånd till EU

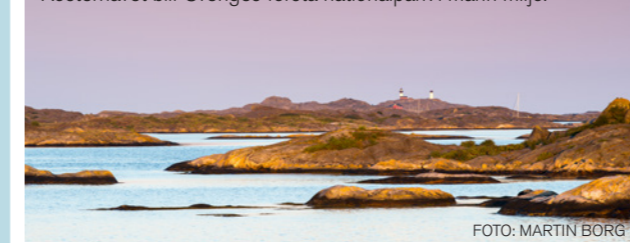
Första året som Sverige rapporterar tillståndet för arter och naturtyper som ingår i det gemensamma europeiska naturvårdsarbetet. Naturvårdsfrågor inom EU regleras i art- och habitatdirektivet. Artdatabanken tar fram underlag och gör bedömning.

2009

Sveriges första marina nationalpark

Kosterhavet blir Sveriges första nationalpark i marin miljö.

2009

Samverkan om artdata

Länsstyrelserna får direktkoppling till Artportalen och andra datakällor genom Svenska LifeWatch. Årskök, tidigare Artportalskopplingen, blir en självklarhet i myndigheternas egen GIS-miljö. Idag använder även andra organisationer Årskök i sitt dagliga arbete.

2009

Planetens hållbara gränser

Begreppet från 2009 identifierar de miljöprocesser som styr jordens stabilitet. Att överskrida planetens gränser innebär stora risker.

Planetärbilden: Credit J. Lokrantz/Azote based on Steffen et al. 2015.

2007–2008

Nationalparksplanen

Under 2007–2008 tar Naturvårdsverket fram en reviderad plan för genomförande av nya nationalparker och utvidgning av befintliga parker. Den långsiktiga planen föreslår utvidgningar av sju parker och 13 nya parker, bland annat marina och limniska parker. Två nya nationalparker har realiserats: Kosterhavet 2009 och Åsnen 2018.

2009

Slutrapport av Våtmarksinventeringen VMI

Efter 25 år är en av världens mest omfattande systematiska kartläggningar av naturtyper klar – en viktig kunskapsbank för miljöövervakning och naturresursplanering. Länsstyrelserna har bedömt omkring 35 000 våtmarksobjekt genom flygbildstolkning och mer än 10 procent av dessa har besökts i fält.

2009

Ny nationell taxonomisk databas

Dyntaxa, databasen över aktuella och tidigare namn på alla landets arter och andra taxa, blir tillgänglig på internet. Den hanterar lätt förändringar och är alltså dynamisk. Denna svenska taxonomiska databas lägger grunden för vilka namn som ska användas i svensk naturvård och miljöövervakning, och är en hörnsten i Artdatabankens verksamhet sedan 2004.

2011

Havs- och vattenmyndigheten HaV bildas

HaV tar över ansvaret för havs- och sötvattensfrågor från Naturvårdsverket och många av Fiskeriverkets uppgifter. Fiskeriverkets forskningsavdelning går in i SLU och SLU Aqua bildas.

2013

Havsörnen räddas

En av de verkliga framgångssagorna är att man återigen kan få syn på havsörn i Sverige. Björn Helander belönas med Artdatabankens naturvårdspris för sin insats för att rädda arten.

2015

Lyckad kampanj för världens snabbaste djur

I mitten på 70-talet höll pilgrimsfalken på att försvinna från södra Sverige. 2010 klassades den som Sårbar och 2015 som Nära hotad. Genom Naturskyddsföreningens Projekt pilgrimsfalk räddades falcken kvar.

2018

Vätkeri för marina djur

Artdatabanken startar ett faunavätkeri och medborgarforskning för marina arter. Med hjälp av dykare och dykklubbar skapas ett strukturerat arbetsätt för ideell övervakning. Första året genomförs 73 dyk på 50 lokaler. ILLUSTRATION: HELENA SAMUELSSON

2018

Satsning på våtmarker

Regeringen tillsätter 200 miljoner kronor per år under en treårsperiod för att anlägga och restaurera våtmarker. Syftet är att förbättra landskapets vattenhållande förmåga, vattenrening och fylla på grundvattnet, bidra till biologisk mångfald samt minska övergödning och klimatpåverkan.

2018

Ovärderliga ideella insatser

Under året används Artportalen i 547 846 timmar, vilket motsvarar 22 827 dygn eller 285 årsarbetskrafter. Utöver det ideella arbete som sker i form av rapportering (ca 6 miljoner nya fynd varje år), bidrar flertalet experter ideellt med kompetens och tid för att öka kvaliteten på datat i Artportalen. En grov beräkning som Artdatabanken gjort visar att ideella insatser genom flora- och faunavätkeriet samt validering motsvarar cirka 38,5 miljoner kronor.

2016

Digitala tjänster ska bli ett förstahandsval

Naturvårdsverket leder under tre år uppdraget Digitalt först – smartare miljöinformation för ökad samverkan och tillgänglighet.

2015

Globala mål för hållbar utveckling

FN:s medlemsländer antar Agenda 2030 med 17 mål för en ekonomisk, social och miljömässigt hållbar utveckling. Nu ska alla världens länder inkluderas i arbetet för en hållbar värld.

2015

EU-förordningen om invasiva främmande arter

Förordningen som så långt som möjligt ska hindra att invasiva främmande arter kommer in i EU och att bekämpa de arter som redan finns här, träder i kraft.

2019

Invasiva främmande arter

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten tar fram riktlinjer för invasiva främmande arter i Sverige. Till grund ligger bland annat Artdatabankens riskbedömning av drygt 1 000 främmande arter.

2019

Global kunskapsrapport om biologisk mångfald

Den mellanstatliga plattformen IPBES som motsvarar FN:s klimatpanel, beskriver tillståndet för världens biologiska mångfald och föreslår modeller för framtida samhällsinställning, och behov av forskning.

2019

"Paffen"

EU:s medlemsländer kvantifierar sina kostnader för naturvårdsåtgärder som rör arter och naturtyper i EU-direktiven. "Paffen" (Prioritised Action Framework, PAF, för Natura 2000) är ett underlag för prioriterade åtgärder inom Natura 2000-nätverket och grön infrastruktur för 2021–2027.

2019

Rapportering om biologisk mångfald

Naturvårdsverket och HaV rapporterar till EU om tillståndet i Sverige enligt naturvårdsdirektiven. Artdatabanken sammanställer rapporteringen och underlag till en populärversion.

2020

Nyckelbiotoper/Skogsutredningen

Skogsstyrelsen upphör med att registrera nyckelbiotoper i samband med avverkningsanmälningar i slutet av året. Till dess ska ett utvecklat arbetsätt för en allsidig utredning vid handläggning av avverkningsanmälningar ha tagits fram.

2020

Rödlista 2020

Småfrossört *Scutellaria minor* måste man krypa nära. Den konkurrenssvaga arten växer på näringsfattig mark intill småvatten. Den skulle snabbt försvinna om dess växtplatser inte betas, men tack vare riktade insatser är den 2020 "bara" klassad som Starkt hotad.

2020

RÖDLISTA 2020

2019 Artdatabanken tvingas till stora nedskärningar på grund av minskade anslag till Naturvårdsverket i riksdagens höstbudget.

2019 Vårdartsrapport visar att vedartade växter är avgörande för många andra arters överlevnad.

2019 Namnändring till SLU Artdatabanken.

2017 Utgivningen av bokverket Nationalnyckeln startar igen.

2018 Första svenska listan över invasiva främmande arter tas fram av Artdatabanken.

2019 Nya Artfakta lanseras.

2019 Checklista i Artportalen ger enklare rapportering samt även arters frånvaro.

2019 Första app-producenterna får testa skriv-API och bygga applikationer för inrapportering av artobservationer till Artportalen.

1990

1990 Databanken för hotade arter blir en permanent verksamhet vid SLU.

1992 Första Flora- och faunavårdskonferensen.

1992 Boken över Sveriges hotade och sällsynta ryggradsdjur blir den första artfaktaboken.

1991 Databanken för hotade arters första budget omfattar 1,5 miljoner kronor.

1993 Permanent finansiering från riksdagen.

1993 Första officiella rödlistan för evertebrater.

1994 Beslut om en systerorganisation till Databanken för hotade arter: Centrum för biologisk mångfald, CBM.

1994 Ekologisk katalog över storsvampar med kortfattad information om ekologi, utbredning, livsmiljö och funktion publiceras. Följs av fler kataloger för lavar och mossor.

1994 Databanken för hotade arter får första uppdraget inom det svenska arbetet med EU:s art- och habitatdirektiv samt fågeldirektivet. Det gällde förslag på tillägg av arter och naturtyper.

1995

1996 Ett samlat grepp tas för att skriva artfaktablad om samtliga rödlistade arter.

1995 Namnändring till Artdatabanken.

1995 Till en början har CBM och Artdatabanken gemensamt styrelse.

1995 Första officiella rödlistan för växter och svampar.

1998 Proceedingsvolymen för den andra Planta Europa-konferensen, med Artdatabanken som värd, publiceras.

1997 Artdatabanken samlas i samma hus, Naturicum, tillsammans med CBM och den nybildade Institutionen för naturvårdsbiologi.

1999 Naturicum står som värd för SLU:s antivirus-server. Detta och brandväggar ger bättre intrycksskydd för Artdatabankens IT-intensiva verksamhet.

2000

2000 Medverkan i Naturvårdsverkets projekt Uppföljning av värdefull natur, vilket koordinerar uppföljningen av bland annat reservat, uppföljning och övervakning inom Natura 2000 och framtagande av metodik för biologisk mångfaldsövervakning.

2000 Första samlade rödlistan med IUCN:s nya kriterier och kategorier.

2002 Tidskriften *Fauna och Flora* tas över och utvecklas av Artdatabanken.

2002 Tionde Flora- och faunavårdskonferensen.

2002 Svenska artprojektet startar: kartläggning av dåligt kända arter, stöd till taxonomisk forskning och biologiska samlingar samt artinformation genom bland annat bokverket Nationalnyckeln.

2002 Tidskriften *Fauna och Flora* tas över och utvecklas av Artdatabanken.

Avgörande år för världen framöver

FOTO: TOMAS CARLBERG

Det som skulle bli superåret för biologisk mångfald fick sig en törn. Planerade mötesplatser om naturvård har ställts in och drivkrafter bakom förlust av biologisk mångfald kvarstår. Kan pandemin väcka den insikt vi behöver för att vända utvecklingen?

För att effektivt komma vidare med naturvårdsfrågor i samhället behövs kunskap om den biologiska mångfalden, arter och naturtyper. Denna kunskap behöver vara lättåtkomlig och användbar så att olika aktörer ges möjlighet att agera. Här drar SLU Artdatabanken sitt strå till stacken. Globalt har den mellanstatliga plattformen för biologisk mångfald IPBES dragit slutsatsen att en genomgripande samhällsomställning behövs om vi ska kunna bevara biologisk mångfald och ekosystemtjänster. I det arbetet behöver alla delta!

Alternativa sätt att värdera välfärd Vad är då en genomgripande samhällsomställning? IPBES föreslår en rad åtgärder där viktiga delar är att precisera, leva upp till och genomföra sådant som vi faktiskt redan är överens om i globala miljörelaterade avtal. Kanske ännu svårare men väl så viktigt är slutsatsen att vi också behöver ändra vårt tänkesätt. Föreslagna åtgärder ska adressera föreställningar om vad som kännetecknar ett gott liv, vår konsumtion och produktion av avfall, värderingar och ansvar för våra handlingar med mera. I detta ingår också nya teorier som mäter ekonomin i förhållande till hur man kan tillgodose människors behov utan att överskrida jordens ekologiska gränser. Ett nytänkande som, för att slå igenom, borde diskuteras mer i samhället och så klart på universitetens grundutbildningar.

Lena Tianvik,
chef SLU Artdatabanken

Det här gjorde vi 2019

År 2019 präglades av stora kunskapsökande insatser för naturvård samtidigt som vi stod inför stora budgetnedskärningar. Här följer kortfattat något av vad SLU Artdatabanken har gjort under 2019.

- Nya Artfakta samlar art- och naturvårdsinformation och funktion för att rapportera fynd till Artportalen, mobilanpassat och med framtidssäkrad IT-plattform. Faktainnehållet om arterna uppdaterades med fokus på invasiva främmande och rödlistade arter.

- I slutet av året fanns 17 digitala nycklar till skilda organismgrupper, varav fyra tillkom under året, samt beskrivningar av 16 500 taxa varav 13 000 på artnivå. Av dessa beskrivningar tillkom cirka 3 000 respektive 1 900 under året. Under året färdigställdes arbetsbestämmingshjälper till 429 arter inom grupperna sandbin, fibblebin, landsnäckor, landsniglar, marina musslor och limniska stormusslor samt fem klasser av bladmosor.

- Den taxonomiska databasen Dyntaxa uppdaterades med nya taxa och svenska namn.

- Rapporten "Värdväxters betydelse för andra organismer – med fokus på vedartade värdväxter" publicerades. Drygt en femtedel av Sveriges arter är beroende av en enda värdväxt, där gran, tall och ek har över 1 000 arter.

- Efter en intensiv period för expertkommittéerna publicerades preliminära bedömningar inför nya rödlistan för synpunkter, transparens och viktig kvalitetsäkring.

- Samarbetet mellan de svenska och norska artprojekten firade 10 år. 1 oktober signerade Sveriges, Norges och Finlands miljö- och klimatministrar en överenskommelse om samarbete till nytta för den biologiska mångfalden i Norden. Finland ansluter alltså till det unika samarbetet för att utforska mångfalden.

- Svenska artprojektet delade ut 11,6 miljoner kronor som stöd till taxonomisk forskning och 20,8 miljoner till arbete med biologiska samlingar. Forskningsprojekten som beviljades handlar bland annat om vridvingar, parasiterande trematoder och svampar.

- Nationalnyckelns presentation av cirka 800 bladmosor blev komplett i och med att den fjärde bokvolymen släpptes lagom till jul. I den nya webbshoppen kan man köpa den och tidigare utgivna volymer.

- Rapport med lista över invasiva främmande arter och deras risk för att bli invasiva i Sverige publicerades.

- Skansens nya Baltic Sea Science Center invigdes under året. SLU Artdatabanken har bidragit med artillustrationer och interaktiv spelstation till akvariedelen av utställningen.

- Konferensen Flora- och faunavård, 10–11 april i Uppsala behandlade risken med främmande arter i svensk natur under temat Natur i förvandling – främmande arter och naturvård.

- Karin Wågström tilldelades Artdatabankens naturvårdspris 2019 för sitt arbete med att bevara almen på Gotland och därmed även de arter som har alm som värd.

- Inom uppdrag för HaV arbetade vi med förslag för uppföljning av marina skyddade områden.

- Internationellt var vi aktiva inom det arktiska arbetet och konsortiet European Topic Centre for Biodiversity ETC-BD.

- Inom EU:s pollinatorsinitiativ deltog vi i arbetet att ta fram ett övervakningsprogram för att se över metoder, kostnader, behov av artbestämning och föreslå ett index som kan användas bland annat för att följa upp effekterna av den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU.

- Rapportering enligt EU:s naturvårdsdirektiv: Stor insats för att hjälpa Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten att ta fram underlag och göra bedömningar för terrestra- och akvatiska arter samt naturtyper i rapporteringen enligt art- och habitatdirektivet samt att sammanställa materialet till en populärvetenskaplig rapport. Tillsammans med Lunds universitet sammanställde Artdatabanken underlag inför Sveriges rapportering av trender, utbredning och populationsstorlek över Sveriges fågelarter i fågeldirektivet.

- Avgifter infördes för att kunna finansiera de tjänster som tillhandahålls för distribution av skyddsklassade data. Minskade anslag gjorde samtidigt att en tiondel av personalen varslades.

- Checklista och mobilrapportering möjliggjordes i Artportalen. Med förutbestämd artlista blir rapporteringen enklare och skapar nya möjligheter för forskare genom att även arters frånvaro registreras.

- Forskningsinfrastrukturen Svensk Biodiversitetsdata-infrastruktur (SBDI) beviljades medel vilket gör att samarbetet mellan SLU och andra partners, bland annat Naturhistoriska riksmuseet, fortsätter för att skapa en ny framtida lösning för biodiversitetsdata.

Vår fullständiga verksamhetsberättelse 2019 kan laddas ner där du hittar andra publikationer på www.artdatabanken.se

ARTDATABANKEN

Trettio år med svensk naturvård

I trettio år har vi arbetat med att kartlägga tillståndet för den biologiska mångfalden i Sverige. Vad har hänt med vår svenska natur under dessa tre decennier och vad gör vi härnäst?

FOTO: TOMAS CARLBERG

Har du hört en sommargyllings kocklikko, fiskat torsk när det fanns eller upplevt Sareks viddar? Då har du fått avnjuta en del av Sveriges fascinerande natur. Historien visar att mycket har hänt i svensk naturvård, men åtskilligt återstår för hela samhället att ta tag i för att hindra fortsatta förluster av biologisk mångfald.

Ett sekel av naturvård

Redan i slutet av 1800-talet insåg man människans stora påverkan på naturen. Det höjdes röster av bland andra botanisten Rutger Sernander och år 1909 instiftades de första naturskyddslagarna i Sverige. Som första land i Europa avsatte man mark till de första nio nationalparkerna. Samma år bildades också Svenska Naturskydds-föreningen och några år tidigare kom även den första moderna skogslagstiftningen. Men exploateringen av naturen under tidigt 1900-tal kunde fortsätta ganska ohejdat under många år innan den blev en politisk fråga på allvar. Ett växande motstånd mot utbyggnaden av vattenkraft byggdes upp med förkämpar som Sten Selander och Gösta Walin. Förhandlingar med Vattenfall ledde fram till den så kallade Freden i Sarek 1961.

Det var först under 1950-talet, när ekologi utvecklades som vetenskap, som vi tydligare började förstå de komplexa sambanden i naturen. Ekologiska argument växte sig starka samtidigt som man började uppmärksamma miljögifter. Under 1960-talet fick naturvårdsarbetet genomslag med en ny modern naturvårdslag, viktiga debattböcker och uppbyggandet av en statlig organisation med Naturvårdsverket som världens första samlade miljömyndighet 1967.

Naturens avgörande betydelse även för människans välbefinnande och överlevnad framstod allt klarare under 1970- och 80-talen. Ett flertal FN-konferenser, internationella konventioner – till exempel Konventionen om biologisk mångfald – och EU:s naturvårdsdirektiv blev viktiga milstolpar.

Under 1970-talet började kollegerna Torleif Ingelög, Ingemar Ahlén och Bengt Ehnström arbeta mer målmedvetet för att råda bot på bristen på kunskap om markanvändningens inverkan på flora och fauna. De samarbetade med specialister och med Projekt Linné vid Naturhistoriska riksmuseet och det resulterade i de första rödlistorna för några olika artgrupper i mitten av 70-talet. Åren därefter publicerades banbrytande handböcker som *Faunavård-* respektive *Floravård i skogsbruket*. Men, det saknades ett samlat grepp på frågor om artbevarande. Därför startade man i början av 1980-talet "Databanken för hotade arter" som ett projekt vid Sveriges lantbruksuniversitet. I juli 1990 blev verksamheten en egen enhet, gemensam för SLU och Naturvårdsverket.

Nu har 30 år gått. På nästa uppslag ser du viktiga händelser under denna period, i Sverige och för Artdatabanken.

På SLU
Artdatabanken
arbetar vi för
en rik och
känd natur.

